

Cos i paisatge. Esther Pi

Tura Sanz Sanglas i Esther Pi: una escultura alternativa

Per Eudald Camps Fotos Yayoi Sawada

Què tenen en comú, a banda del seu «empordanisme», Tura Sanz (Ordís) i Esther Pi (Darnius)? Doncs que són dones i artistes i, conscients d'aquest fet, assumeixen sense complexos un relat creatiu que vindria a encarnar una alternativa al discurs hegemònic que, des dels seus orígens, ha predominat en la historiografia de l'art tradicional. Ens referim, per descomptat, a una mirada etnocèntrica, en primer lloc, però també a la preponderància d'una sensibilitat masculina (o patriarcal) que prioritza una sèrie de valors en detriment d'uns altres.

El niu. Esther Pi

La història contemporània de la disciplina és prou coneguda: a partir dels anys 50 del segle passat, una allau de propostes escultòriques ha desbordat periòdicament una historiografia i una crítica, com dèiem, tenallada per valors tradicionals com poden ser els d'originalitat o novetat. Enfront d'aquest paisatge tan bigarrat com inabastable, l'opció majoritària ha estat la de cercar genealogies allà on, simplement, no n'hi ha o no podia haver-n'hi (s'intenta fer digerible allò nou convertint-ho en familiar, mostrant els seus antecedents, els seus parents llunyans). En paraules de Rosallind Krauss: «Amb el pas del temps, aquestes operacions de generalització es varen fer una mica més difícils de realitzar. Amb el canvi de dècada [referint-se al pas dels 60 als 70, tot i que l'exemple segueix essent vigent] l'escultura va començar a estar formada per restes de filaments amuntegats a terra, o troncs d'arbre serrats i transportats a la galeria, o tones de terra excavada al desert [...] Enfront d'aquest panorama, l'historiador/crític es va limitar a realitzar un joc de mans més extens i va començar a construir les seves genealogies amb les dades de mil·lennis en lloc d'unes dècades. Stonehenge, les línies Nazca, les pistes de pilota tolteques, els túmuls funeraris indis... qualsevol cosa podia ser duta davant del tribunal per donar testimoni d'aquesta connexió de l'obra amb la història i legitimar així la seva condició d'escultura».

Obsessió genealògica que no volia acceptar, entre altres coses, que la família de l'art occidental (insistim: la més conservadora o patriarcal) va morir, com la poesia, a Auschwitz (certificant la sentència adorniana, possiblement la més mal entesa del filòsof alemany). O, per dir-ho d'una altra manera: l'escultura contemporània podia estar feta de «restes de filaments amuntegats a terra, o troncs d'arbre serrats i transportats a la galeria, o tones de terra excavats al desert» perquè era òrfena, perquè havia de desconfiar d'unes categories heroiques tenyides de sang i d'un relat que delegava en la utopia futurista del progrés il·limitat la responsabilitat ineludible envers el present immediat.

La qüestió, vindrien a dir-nos els treballs de Tura Sanz i Esther Pi, és què fer després de la fi dels grans relats i dels plantejaments heroics; com recompondre un art que s'ha estavellat contra la història i que, després de l'accident, és incapaç d'admetre el seu fracàs... Contra pronòstic, una possible alternativa la trobem en un corrent de pensament ètic (i no estètic) que neix, a partir de la dècada de 1980, en el context anglosaxó: anomenat *care ethics*, (en català «ètica de la cura»; en castellà, «ètica del cuidado» o «ètica de la sollicitud»), el seu objectiu principal consisteix a plantejar els problemes ètics a partir de les consideracions de gènere. Sorgida del moviment feminista —com molt

Tura Sanz Sanglas
El múltiple ull de la nit, 2019
Aquarel·la sobre paper i plantes d'aire. ø 5m
A partir de *Constellation* de Kiki Smith

comprèn els nostres cossos, nosaltres mateixos i el nostre entorn, elements que pretenem relligar en una xarxa complexa en sosteniment de la vida». D'això es tracta: entre la voluntat de canviar la realitat i l'actitud passiva d'acceptar-la com a quelcom donat, hi ha un tipus d'activitat subtil que recorda la feina de les modistes (i la de totes les Penèlope, Ariadna, Aracne...) en la mesura que reconstrueix el món mitjançant un teixir pacient que exigeix ser portat a terme amb la màxima cura; una manera d'afrontar la realitat sense violència i amb la certesa que només és possible transitar per aquesta vida tenint cura de totes les coses.

En aquest sentit, conceptes com «relligar» o «reparar» transcendeixen l'àmbit de l'ètica per mostrar possibles vies per a una «escultura de la cura» com la que porten a terme Sanz i Pi... I és que, a la llum d'aquests plantejaments, és relativament senzill associar la proposta de les empordaneses a la de creadores com Louise Bourgeois o Gertrud Goldschmidt (més coneguda com a Gego): l'aparent fragilitat dels seus «cossos escultòrics», la cura que tenen dels materials (els acompanyen, mai els sotmeten a violències innecessàries), la concepció holística del paisatge (on l'obra i l'artista s'integren en un tot natural), la recuperació d'una idea de feminitat entesa com a font de vida, com a origen seminal (la venus arcaica), tot plegat, insistim, encarnaria la possibilitat d'una escultura alternativa a la que, per pur decret, ens ha llegat el relat oficial. O, en paraules d'Esther Pi: **«La meva obra té present les dualitats constants del dia a dia, construeixo diàlegs que parlen de les relacions, de la fragilitat de l'existència humana però alhora de quelcom fort que m'anima a seguir buscant l'essència de cada cosa i de nosaltres mateixos. El meu focus són la natura i el cos humà com a part d'ella. L'objectiu és introduir estímuls a l'espectador que li permetin entrar i obrir-se a si mateix, per autodescobrir-se. El meu projecte artístic és un camí per sensibilitzar de mica en mica la realitat més propera i expandir-la.»** //

Nota: aquest article ha estat realitzat tenint en compte només referents femenins provinents de camps tan diversos com l'art, la psicologia, la filosofia i la política, com ara Esther Pi, Tura Sanz, Rosalind Krauss, Júlia Torres Canela, Joan Tronto, Louise Bourgeois o Gertrud Goldschmidt.

bé assenyala Júlia Torres Canela—, la *care* reivindica que la sensibilitat femenina permet una manera diferent de copsar la problemàtica moral, perquè ho fa des d'un punt de vista més proper a la intimitat i a les emocions pròpies de la «veu» femenina. Són temes bàsics de la *care ethics* la consideració de la diferent «veu» (per usar un mot de Carol Gilligan) que les dones tenen quan es plantegen temes de justícia i d'equitat, la reivindicació del paper de la sensibilitat a l'hora de respondre dilemes ètics i la valoració de conceptes com la vulnerabilitat, la sensibilitat i la dependència.

La definició global que en fa la politòloga Joan Tronto (*Moral Boundaries*, 1993) pot acabar de situar-nos al respecte: «Una activitat genèrica, que comprèn tot allò que fem per tal de mantenir, perpetuar i reparar el nostre món, de manera que hi puguem viure el millor possible. Aquest món

Tura Sanz Sanglas and Esther Pi: alternative sculpture

Apart from hailing from Empordà, what do Tura Sanz and Esther Pi have in common? Both artists openly assume creative narratives alternative to the mainstream, challenging the hegemonic discourse of traditional art history; the work of both women addressing the ethnocentric, patriarchal perspectives that reinforce certain values over others.

The contemporary history of sculpture is widely known: Since the 1950s a torrent of sculptural tendencies have flooded the chronology, which was clinging to the tradition of originality and innovation. Critics sought to explain the complex scenario by showing how new sculptural work has related to its precedents. As Rosalind Krauss said, “With time it became more difficult to generalise. In the seventies artists started to create sculptures out of strands spread on the floor, sawing logs and taking them into the gallery or exhibiting tones of earth dug in the desert [...] According to that scene historians and critics began playing the trick of creating their genealogies going back millennia instead of decades. Stonehenge, the Nazca lines, Toltec ball courts, Indian funerary mounds... anything could be taken into court as a witness of the connection between art and history in order to defend the artistic basis of the new sculptures.” With the genealogical obsession came a denial of the death of western conservative patriarchal art at Auschwitz (as T. Adorno had denounced regarding poetry). In other words, contemporary sculpture was justified in its “strands spread on the floor, sawing logs and taking them into the gallery or showing tones of earth dug in the desert” precisely because it was an orphan. Its basis wasn’t in any category of ‘heroic blood-soaked past’, nor in a futurist utopian dream.

The works of Tura Sanz and Esther Pi deal with the question of how to reset art, after its crash with history and refusal to admit defeat. In it we find an alternative ‘ethical’ approach, rather than an ‘aesthetic’ concern, which grew out of movements in Britain in the 1980s and became

known as ‘care ethics’. Its main focus is to understand ethical problems from a gender perspective. Born out of the feminist movement, ‘care ethics’ is a philosophy which addresses social, moral and economic issues from a feminine perspective. At its root is the purpose of bringing women’s voices into the field of ethics, and to demonstrate that ‘feminine’ values and sensitivities can be used to tackle ethical dilemmas.

Political scientist Joan Tronto (‘Moral Boundaries’, 1993) defined it as “A generic activity that encloses all we do to maintain and repair our world in order to live in it as best as possible. This world encloses our bodies, ourselves and our environment, all elements which we intend to connect in a complex web to make life sustainable.” That’s the point: between the will to change reality and the passive acceptance of it as something given to us, there is a kind of subtle activity that rebuilds the world by patiently weaving it so carefully—a way of facing reality without violence and believing that it’s only possible to walk on this earth if we care for all things.

With all this in mind, Sanz and Pi are developing ‘care sculpture’ out of concepts of ‘stitching together’ and ‘repairing’ going beyond ethics towards solutions. From that point of view it’s relatively easy to link their proposal to creators like Louise Bourgeois or Gertrud Goldsmith: the apparent fragility of their ‘sculptural bodies’, the care of the materials, the holistic conception of landscape, femininity understood as an origin or a source of life—all of it embodies the possibility of an alternative sculpture. In the words of Esther Pi, **“My work is always reflecting on everyday dualities, I create dialogues between relationships and human fragility as well as about something really strong that encourages me to carry on looking for the essence of every single thing. My focus is on nature and the human body as a part of it. My aim is to present work that invites the viewer to open themselves to self-awareness. My artistic project is a way to slowly sensitize our closest reality and to expand it.”** //